

RURALNI RAZVOJ KROZ PROJEKTE LOKALNE AKCIJSKE GRUPE "MEĐIMURSKI DOLI I BREGI"

Majnić, Ines

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:859796>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Ines Majnić, studentica

RURALNI RAZVOJ KROZ PROJEKTE
LOKALNE AKCIJSKE GRUPE
"MEĐIMURSKI DOLI I BREGI"

Završni rad

Križevci, 2018.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Ines Majnić, studentica

RURALNI RAZVOJ KROZ PROJEKTE
LOKALNE AKCIJSKE GRUPE
"MEĐIMURSKI DOLI I BREGI"

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. dr. sc. Sandra Kantar, v. pred – predsjednik/ca povjerenstva
2. dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š. – mentor/ica i član/ica povjerenstva
3. Sanja Krištofić, ing.meh.teh. - vanjski suradnik – član/ica povjerenstva

Križevci, 2018.

SADRŽAJ

<u>1. UVOD</u>	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
<u>2. PREGLED LITERATURE</u>	2
2.1. Ruralni razvoj Međimurske županije putem razvoja ruralnog turizma	2
2.2. IPARD	4
2.3. LEADER	4
2.4. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.	6
2.4.1. <i>Mjera 6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja</i>	6
2.4.2. <i>Mjera 7 – Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima</i>	8
2.4.3. <i>Mjera 19 – LEADER (CLLD)</i>	8
2.5. Lokalna akcijska grupa	8
2.6. ERASMUS +	10
2.7. INTERREG	11
2.8. Europski socijalni fond	12
<u>3. MATERIJAL I METODE</u>	14
<u>4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA</u>	15
4.1. Članstvo LAG-a u mrežama	18
4.1.1. <i>Suradnja i ostala članstva</i>	19
4.2. Provedeni projekti	20
4.3. Projekti LAG-a u tijeku	22
4.3.1. <i>Partneri na projektima</i>	22
4.3.2. <i>Nositelji projekta</i>	25
4.3.3. <i>Ukratko o projektima</i>	27
4.4. Ostale aktivnosti LAG-a	29
<u>5. ZAKLJUČAK</u>	30
<u>6. LITERATURA</u>	32

SAŽETAK

1. UVOD

Ruralni prostor Republike Hrvatske razlikuje se po svojim prirodno-geografskim, povijesnim i kulturnim obilježjima, po krajoliku, biljnom i životinjskom svijetu, tradiciji, navikama i gospodarskoj razvijenosti. Ruralna područja prepoznatljiva su prema tome što u njima prevladava prirodno okruženje, seoski okoliš, mala naselja i sela, zaseoci, izdvojena poljoprivredna gospodarstva, s poljoprivredom i šumarstvom u većini slučajeva kao primarnom djelatnošću. Upravo se sistemom Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) potiču poljoprivrednici u Europskoj uniji, kojim se osiguravaju prihvatljive cijene, kvaliteta prehrambeno-poljoprivrednih proizvoda za europske potrošače te odgovarajući dohodak poljoprivrednicima, kao i očuvanje ruralnog nasljeđe.

Za ruralni razvoj vrlo je značajan LEADER program kao metoda pokretanja i provođenja razvoja u lokalnim ruralnim zajednicama s naglaskom na istraživanje inovativnih načina promišljanja i djelovanja u cilju postizanja konkurentnosti, korištenje lokalnih resursa te u cilju svladavanja izazova koji su pred njima (npr. porast starenja stanovništva, manjak uslužnih djelatnosti ili nedostatak radnih mjesta). Drugim riječima, kroz LEADER program pokazuje se da ruralni razvoj nije samo selo i poljoprivreda, već da se pored konkurentnosti u proizvodnji hrane, treba očuvati prirodna i kulturna baština te kreirati mogućnosti za zapošljavanje lokalnog stanovništva. U sklopu LEADER programa osnivaju se lokalne akcijske grupe (LAG), koje predstavljaju originalan i važan dio pristupa LEADER-u. Zadatak LAG-a je izrada lokalnih razvojnih strategija te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe uključujući korištenje sredstava potpore. Dobrim povezivanjem i umrežavanjem lokalnih sudionika, što je osnovna uloga LAG-a, lakše se rješavaju problemi u ruralnoj sredini i postižu bolji rezultati.

Predmet rada je međimurska lokalna akcijska udruga „*Međimurski doli i bregi*“ utemeljena na načelima LEADER. Cilj je predstaviti rad konkretne lokalne akcijske grupe, odnosno prikazati će se kronološki rada LAG-a, od dana osnivanja do danas. Osim toga, predočit će se svi projekti i natječaji na kojima je LAG partner ili nositelj projekta i načini na koje LAG utječe na ruralni razvoj Međimurske županije.

2. PREGLED LITERATURE

Na lokalnoj razini (općine i gradovi u Republici Hrvatskoj), ruralna područja su ona koja se klasificiraju kao ruralna ili urbana primjenom praga od 150 stanovnika na km². Primjenom spomenutog kriterija Hrvatska kao država pokazuje visoki stupanj ruralnosti. Prosječna gustoća naseljenosti je 78 stanovnika/km². Dvije trećine zemljišta (63%) klasificirano je kao poljoprivredno zemljište i šume, a 37% kao naselja sa šumama koje obuhvaćaju gotovo polovicu ukupne površine (Pavić-Rogošić i sur., 2010). Iz toga proizlazi da je za Hrvatsku vrlo važan upravo razvoj ruralnih područja, pa će se kroz pregled literature staviti naglasak na program ruralnog razvoja LEADER te lokalne akcijske grupe (LAG) koje imaju isključivo pravo prijave na projekte navedenog programa. Pojasniti će se Europski projekti u kojima LAG Međimurski doli i bregi surađuje s ostalim državama Europe (Erasmus+, INTERREG), Europski socijalni fond i pretpristupni program Europske unije, IPARD.

2.1. Ruralni razvoj Međimurske županije putem razvoja ruralnog turizma

Godine 2011. u Međimurskoj županiji živi 114.414 stanovnika raspoređenih u 3 grada i 22 općine. U gradovima koji se prostiru u površini na 170,34 km² bilo je približno 41.401 stanovnika, dok je u općina koje zauzimaju površinu od 559,24 km² bilo približno 73.013 stanovnika (Ured državne uprave u Međimurskoj županiji, 2012)¹.

U proteklih desetak godina Međimurje postupno gradi poziciju privlačne i atraktivne turističke destinacije s ponudom raznolikih turističkih segmenata i iskustava, od izleta motiviranih gastronomijom i vinom do izuzetno složenih turističkih proizvoda vezanih uz zdravlje i rekreaciju. Kako bi se što bolje prezentiralo i promoviralo Međimurje, Međimurska županija je u sklopu EU projekta *Joint planning for long-term development in cross-border region* financiranog iz Programa IPA, pristupila izradi Strateškog marketing plana turizma Međimurske županije za razdoblje od 2014. do 2020. godine, polazeći od planskog okvira postavljenog u Strategiji razvoja turizma RH do 2020. godine. Polazeći od postojeće pozicije Međimurske županije na turističkom tržištu, njezinim ogromnim resursima i potencijalima, idejni cilj projekta je pridonijeti izgradnji i prepoznatljivosti identiteta Međimurske županije kao zasebne turističke cjeline koja svojom bogatom kulturno-povijesnom baštinom, specifičnim kulturnim sadržajima, bogatom eno-gastronomskom ponudom i nizom različitih oblika selektivnih vrsta turizma,

¹ <http://www.udu-mz.hr/>

može značajno pridonijeti poboljšanju turističke ponude kako na regionalnoj, tako i na nacionalnoj razini (Breslauer i Gregorić, 2015.).

Ruralni turizam skupni je naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se razvijaju na ruralnom prostoru. On se ostvaruje unutar prirodnih i kulturnih resursa na ruralnim područjima, koji omogućavaju brojne turističke aktivnosti i oblikuju veliki broj različitih oblika turizma (Demonja, Ružić, 2010.).

Ruralni turizam definiran je prirodnim i kulturnim resursima koji se nalaze u ruralnom prostoru, a upravo ti resursi predstavljaju osnovnu bazu za daljnji razvitak ruralnog prostora (Bartoluci i sur., 2018.). Isti autori smatraju kako je turizam na ruralnom prostoru jedna od najperspektivnijih dopunskih gospodarskih djelatnosti u Hrvatskoj i da treba kontinuirano i planski težiti njegovom održivom razvoju. Ističu kako su se ulaskom u Europsku Uniju Hrvatskoj otvorile mogućnosti financiranja različitih područja i projekata iz europskih strukturnih i investicijskih fondova, pa tako i financiranje ruralnog turizma. U pretpristupnom razdoblju na raspolaganju je bio IPARD program. Ulaskom u punopravno članstvo EU, Program ruralnog razvoja dobiva nove mogućnosti, čija ukupna alokacija za RH iznosi 2,383 milijardi eura. Promatrajući iskorištenost financijskih sredstava na županijskoj razini, autori istražuju kako najveću apsorpciju sredstava bilježi Istarska županija, zatim Osječko-baranjska te Dubrovačko-neretvanska županija te ističu da iako je trend "povlačenja" sredstava iz EU fondova u porastu, potrebno je uložiti dodatne napore kako bi se ruralni turizam konačno sustavno koristio kao djelatnost za revitalizaciju perifernih i slabije razvijenih ruralnih područja Hrvatske. Krajnović i Predovan (2011.) navode četiri ključna faktora uspjeha ruralnog turizma:

1. multidisciplinarni pristup – uključivanje ekonomske, ekološke i kulturalne analize,
2. nužna stalna konzultacija sa stakeholdersima (radionice) – poduzetnici, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice, sustav zaštite prirode, sustav kulturnih djelatnosti i dr. ,
3. otvorenost strategije za javnost –"lokalni goodwill", na kulturu udomljivanja posjetitelja, gostoljubivost. "Otvorenost strategije" znači organiziranje javnih rasprava, korištenje medija i dvosmjernu komunikaciju između medija i lokalne uprave,
4. donošenje strategije ne završava njenom izradom. Radi se o dugoročnom projektu, koji treba biti fleksibilan i spreman na adaptacije s obzirom na stalne promjene u okruženju. Taj se proces odvija u stalnom dijalogu i mrežnom partnerstvu između poduzetnika, javnog sektora i interesa sektora zaštite prirode i kulturne baštine.

2.2. IPARD

IPARD je pretpristupni program Europske unije za razdoblje 2007.-2013. godine. Sastavni je dio IPA-e (Instrument pretpristupne pomoći, eng. Instrument for Preaccession Assistance), čiji su osnovni ciljevi pomoć državama kandidatima i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje budućih EU fondova. Unutar IPARD programa predviđeno je korištenje 7 mjera, u okviru tri prioriteta i to:

1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice (ulaganje u poljoprivredna gospodarstva, ulaganje u preradu i trženje),
2. Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja (radnje za poboljšanje okoliša i krajolika, priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja),
3. Razvoj ruralne ekonomije (ulaganje u ruralnu infrastrukturu, diversifikacija gospodarskih aktivnosti).

Korisnici IPARD programa, ovisno o prioritetu, bili su obiteljska poljoprivredna gospodarstva u sustavu PDV-a², obrti i tvrtke u privatnom vlasništvu ili sa do 25% državnog vlasništva u rangu malih, mikro ili srednjih poduzeća, općine i gradovi do 10.000 stanovnika, kao i fizičke i pravne osobe u rangu mikro-poduzeća (Bartoluci i sur., 2018.). Isti autori istražuju da je kroz IPARD program, korisnicima u Republici Hrvatskoj bilo dostupno 179.000.000 EUR (1,3 milijarde HRK) potpore.

2.3. LEADER

Provedbom reforme Zajedničke poljoprivredne politike, Europska unija je 1991. godine počela primjenu LEADER programa (slika 1) – kao krovnog sveobuhvatnog programa razvoja ruralnih područja. LEADER program je inicijativa Europske unije za potporu projektima ruralnog razvoja pokrenutih na lokalnoj razini u svrhu revitalizacije ruralnih područja i stvaranja novih radnih mjesta³. Svrha programa LEADER je podrška i usmjeravanje europskih regija prema održivom razvoju jer podržava mjere zaštite okoliša, gospodarske, socijalne i kulturne mjere u ruralnim područjima, istovremeno čuvajući njihovu raznolikost i posebnost.

² Porez na dodanu vrijednost

³ http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/en/leader_en.html

Slika 1. Logo LEADER-a

Izvor: <http://www.lmh.hr/leader-clld/clld>

LEADER koristi sedam principa (Ilak Peršurić i sur., 2010):

1. Teritorijalna podjela (area-based approach): razvojna politika koja definira razvoj temeljen na specifičnostima područja koje ima zasebnu situaciju, jakosti i slabosti. Razvojna politika ide prema području sa specifičnom situacijom. Područjem se smatra homogeno lokalno ruralno okruženje kojeg karakterizira socijalna kohezija, zajednička povijest i tradicija. U njemu se prepoznaju vlastiti resursi za održivi razvoj.
2. Pristup od „dolje prema gore“ (bottom-up approach): potiče sudjelovanje u donošenju odluka na lokalnoj razini u smislu uključivanja cijele zajednice, ekonomskih i socijalnih grupa te predstavnika privatnih i javnih institucija. Ovaj pristup odnosi se na dvije aktivnosti – animaciju (olakšavanje aktivnosti) i trening lokalnih zajednica.
3. Partnerstvo bazirano na LAG-ovima (partnership approach): je tijelo javnih i privatnih aktera. Leader+ je specifičan program radi LAG-ova kao modela organizacije koja osigurava kako političku tako i institucionalnu podršku i ravnotežu. Oni su mehanizam za podizanje razine svijesti i organiziranje aktera u ruralnom razvoju. Uključuje profesionalne organizacije, udruge, građane, ženske organizacije te mlade ljude. Stanovništvo s područja njihova djelovanja ne smije biti manje od 5.000 i ne više od 100.000 stanovnika.
4. Inovativnost (innovation trate): novi načini, metode i putovi pristupa problemu ruralnog područja. To može biti promocija resursa na neki novi način; akcije potrebne lokalnom razvoju, kao novi odgovor na slabosti i probleme ruralnog područja; kreiranje novog proizvoda, procesa, načina organiziranja ili stvaranja novog tržišta; umrežavanje i transfer znanja zainteresiranim ili novim partnerima.
5. Integrirani razvoj (integrated approach): treba postojati povezanost između akcija i projekata u lokalnom akcijskom planu koji treba funkcionirati kao cjelina. Integrirani mogu biti sve akcije, specifične akcije, ekonomske, socijalne, kulturne i druge grupe.
6. Umrežavanje i kooperacija (networking and cooperation): olakšavanje razmjene informacija o ruralnom razvoju, dijeljenje pozitivnih iskustava, širenje inovativnih

strategija i akcija odnosno stvaranje neformalnih mreža ta razmjenu podataka. Umrežavanje se odnosi na lokalnu, regionalnu, nacionalnu i međunarodnu razinu.

7. Lokalno financiranje (local financing and management): delegiranje odgovornosti za donošenje odluka o razdiobi financijskih sredstava i načina rukovođenja na LAGove. Stupanj autonomnosti ovisi odredbama koje zasebno donosi svaka zemlja članica.

CLLD⁴ (slika 2) je mehanizam za uključivanje predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora na lokalnoj razini u izradu i provedbu integrirane lokalne strategije koja pomaže njihovom području u održivom razvoju. CLLD se provodi putem integriranih i multisektorskih strategija lokalnog razvoja dizajniranih na način da uvažavaju lokalne potrebe i potencijale, uključuje inovativne razvojne mogućnosti u lokalnom kontekstu, umrežavanje i suradnju. Cilj CLLD-a je LEADER pristup učiniti učinkovitijim za potporu inovacijama i lokalnom upravljanju.

Slika 2. Logo CLLD-a

Izvor: <http://www.lag-sjevernaistra.hr/>

2.4. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020.⁵

Programom je definirano 18 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unapređenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima uopće.

Mjera 6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstva i poslovanja

Demografska obnova opustošenih ruralnih područja Republike Hrvatske, jedan je od važnijih ciljeva Programa ruralnog razvoja. Kako bi se potakao ostanak mladih u ruralnim područjima odnosno njihov povratak iz gradova, nužno je osigurati primjerene životne i radne uvjete. Upravo je jedan od važnijih ciljeva ove mjere, omogućiti mladima zapošljavanje i izvan poljoprivrednih zanimanja.

⁴ eng. Community Led Local Development – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice

⁵ <https://ruralnirazvoj.hr/program/>

Podmjera 6.1. Potpora mladim poljoprivrednicima

Podmjera 6.2. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području

Podmjera 6.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava

Podmjera 6.4. Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima

Mjera 7 – Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima

Osiguranjem kvalitetne komunalne i društvene infrastrukture, ruralna područja će opet postati poželjna mjesta za život i rad. To je upravo cilj ove mjere.

Podmjera 7.1. Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000. i druga područja visoke prirodne vrijednosti

Podmjera 7.4. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu.

Mjera 19 – LEADER (CLLD)

S novim programskim razdobljem u okviru Mjere 19 “LEADER – CLLD” iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. mijenja se uloga LAG-a od organizacije civilnog društva koja je podrška ruralnom razvoju u instituciju koja će po akreditiranju biti nosilac razvoja u vidu direktnog odabira projekata (Prilog 4.) koji će se financirati na području djelovanja LAG-a odobrenim sredstvima iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Mjera 19 sastoji se od ukupno četiri podmjere:

Podmjera 19.1. Pripremna pomoć

Podmjera 19.2. Provedba operacija unutar CLLD strategije

Podmjera 19.3. Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a

Podmjera 19.4. Tekući troškovi i animacija

Sredstva javne potpore osiguravaju se iz proračuna Europske unije i državnog proračuna Republike Hrvatske, od čega Europska unija sudjeluje s 90% udjela, a Republika Hrvatska s 10% udjela, a intenzitet javne potpore iznosi 100% od ukupnih prihvatljivih troškova.

2.5. Lokalna akcijska grupa

Lokalne akcijske grupe potiču komuniciranje, razmjenu iskustva i suradnju te daju poticaj srodnim razvojnim inicijativama u ruralnom dijelu Hrvatske. Stvaranje lokalnih partnerstva započinje povezivanjem lokalnih dionika iz sva tri sektora, što znači da LAG treba udružiti partnere iz javnog, gospodarskog i civilnog sektora, pazeći na uravnoteženu zastupljenost predstavnika postojećih lokalnih interesnih skupina. LAG se može osnovati ad hoc⁶ ili se može graditi na već postojećim partnerstvima. Stoga, kao najčešći dionici u LAG-u često se nalaze predstavnici lokalne samouprave i javnih ustanova, profesionalne organizacije i savezi (poljoprivrednika, malih poduzetnika i drugih djelatnosti), udruge (za razvoj zajednice, za zaštitu okoliša i krajolika, usluge u kulturi, socijalne usluge, udruge žena, mladih itd.), razvojne agencije, dionička društva, poslovni inkubatori i druge organizacije poslovnog sektora, mediji te viđeniji pojedinci koji svojim cjeloživotnim gospodarskim ili kulturnim djelovanjem i ugledom na tom području predstavljaju kvalitetu LAG inicijative.

Iz prethodno navedenog se može reći kako su LAG-ovi originalan i važan dio pristupa LEADER sa zadatkom izrade lokalnih razvojnih strategija te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe uključujući korištenje sredstava potpore. Učinkoviti su u poticanju lokalnog održivog razvoja vidljivo iz sljedećih razloga:

- okupljaju i kombiniraju postojeće ljudske i financijske resurse iz javnog, privatnog i civilnog sektora te volontere,
- udružuju lokalne dionike oko zajedničkih projekata i međusektorskih akcija, kako bi se postigla sinergija, zajedničko vlasništvo te kritična masa potrebna za poboljšanje ekonomske konkurentnosti područja,
- jačaju dijalog i suradnju između različitih ruralnih dionika, koji često nemaju iskustvo zajedničkog rada, te se tako smanjuju potencijalni konflikti i moderiraju situacije se dogovaraju rješenja kroz konzultacije i razgovore,
- kroz interakciju različitih partnera moderiraju proces prilagođavanja i promjene uzimajući u obzir brigu za okoliš, diversifikaciju ruralnog gospodarstva i kvalitetu življenja⁷.

Pravni oblik LAG-a je Udruga registrirana sukladno Zakonu o udrugama. LAG obuhvaća jasno definirano i zemljopisno kontinuirano područje te stanovnike unutar pet ili

6 ad hoc (lat.) - upravo za to, posebno radi toga, s određenom namjerom; za ovu (posebnu) priliku.

7 <http://www.hmrr.hr/hr/leader/sto-je-lag/>

više jedinica lokalne samouprave (općina, grad). Zemljopisni kontinuitet područja se ostvaruje tako da jedinice lokalne samouprave tj. naselja moraju imati međusobno direktni kontakt bilo kopnom, morem ili vodom. LAG predstavlja ruralno područje s više od 10.000, a manje od 150.000 stanovnika. Jedno naselje može pripadati isključivo jednom LAG-u. Sjedište LAG-a se nalazi unutar područja koje obuhvaća LAG⁸.

U Hrvatskoj postoji 56 LAG-ova (slika 3). Rasprostiru se na površini od 52.190,05 km², što čini 92,30% ukupne površine Hrvatske. Na području LAG-ova živi 2.446.567 stanovnika, što čini 57,10% ukupnog stanovništva Hrvatske. Hrvatski LAG-ovi obuhvaćaju 531 jedinicu lokalne samouprave (121 grad i 410 općina), što čini 95,50% ukupnog broja jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj⁹.

Slika 3. Karta Hrvatskih LAG-ova

Izvor: <http://www.hmrr.hr/hr/leader/hrvatski-lagovi/>

⁸ <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/lag/sto-je-lag/>

⁹ <http://www.hmrr.hr/hr/leader/hrvatski-lagovi/>

2.6. Erasmus +¹⁰

Erasmus+ (slika 4) najveći je program Europske unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport te obuhvaća razdoblje od 2014. do 2020. godine. Obuhvaća sve europske i međunarodne programe i inicijative Europske unije u području obrazovanja (opće obrazovanje, visoko obrazovanje, obrazovanje odraslih), osposobljavanja (strukovno obrazovanje i osposobljavanje), mladih i sporta. Erasmus+ usmjeren je jačanju znanja i vještina te zapošljivosti europskih građana, kao i unaprjeđivanju obrazovanja, osposobljavanja te rada u području mladih i sporta. Posebno je usmjeren povezivanju obrazovanja, osposobljavanja i sektora mladih s poslovnim sektorom, te je otvoren za njihove zajedničke projekte.

Slika 4. Logo ERASMUS+

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/>

Erasmus+ zamijenio je sedam postojećih programa iz generacije 2007.–2013.:

- Program za cjeloživotno učenje s potprogramima Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig,
- program Mladi na djelu te
- pet programa međunarodne suradnje Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink i Program suradnje s industrijaliziranim državama i teritorijima.

Prvi se put uvodi i podrška području sporta. Erasmus+ nudi mogućnosti međunarodne mobilnosti za pojedince te međunarodne suradnje za organizacije. Mogućnost provođenje razdoblja studija u inozemstvu, obavljanje stručne prakse, stručna usavršavanja i osposobljavanja, volontiranja, razmjene mladih, rad na međunarodnim projektima usmjerenima na modernizaciju i internacionalizaciju sektora obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta.

Zainteresirani pojedinci prijavljuju se putem svojih ustanova. Uz to, program nudi mogućnosti suradnje ustanovama iz cijelog svijeta kroz aktivnosti Združenih diplomskih studija i Jačanja kapaciteta u visokom obrazovanju.

¹⁰ Većina teksta preuzeta iz <http://www.mobilnost.hr/hr/sadrzaj/erasmus-opce-informacije/>

Očekivani rezultati projekta su (Šimunković i Milojević, 2017):

- uspostavljena suradnja između jedinica lokalne samouprave,
- osposobljeni učitelji za održavanje radionica o poduzetništvu i razvijene poduzetničke kompetencije učitelja,
- razvijene digitalne vještine i poduzetničke kompetencije učenika stečene neformalnim učenjem,
- uvedeno poduzetništvo u osnovnoškolsko obrazovanje (kurikulum).

Ciljevi programa Erasmus+ donose niz novina u odnosu na svoje programske prethodnike. Najvažnije su među njima jesu to što se jača povezanost politika EU-a s programima dodjeljivanja financijske potpore, pojednostavljivanje strukture i provedbe: aktivnosti sistematizirane po područjima, jednostavniji izračuni financijske potpore (paušalni iznosi), naglasak na kvaliteti projekta (sadržaju mobilnosti, proizvodu/rezultatu), jača diseminacija i bolja iskorištenost rezultata projekta, održivost rezultata nakon završetka projekta, bolja povezanost s potrebama tržišta rada te veća EU dodana vrijednost. Objedinjavanje aktivnosti koje pripadaju istim područjima kao i veća strateška usmjerenost na ciljeve javnih politika odražavaju se i u strukturi programa Erasmus+.

Erasmus+ strukturiran je prema sljedećim aktivnostima kao:

- Ključna aktivnost 1 – Mobilnost u svrhu učenja za pojedince,
- Ključna aktivnost 2 - Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse, te
- Ključna aktivnost 3 - Podrška reformi politika.

2.7. INTERREG

Razvojni programi za pogranična područja Hrvatske INTERREG (slika 4) polazi od toga da će se uključivanjem Hrvatske u Europsku Uniju intenzivirati značenje regionalnog razvitka. Istaknuta je potreba regionalnog povezivanja na aktivnostima u gospodarskom, socijalnom i kulturnom razvitku, posebno graničnih područja (Mikić, 2010.).

Program je pokrenut s ciljem jačanja učinaka Kohezijske politike Europske unije u razdoblju od 2014. do 2020. godine i nasljednik je programa INTERREG IVC koji je bio aktivan u prošlom programskom razdoblju. Ima za cilj smanjiti postojeće nejednakosti između regija Europske unije u pogledu njihovog ekonomskog i društvenog razvoja i održivosti okoliša, pritom uzimajući u obzir njihove specifične prostorne značajke i mogućnosti. Sredstva programa raspoloživa su sljedećim skupinama: nacionalna, regionalna i lokalna tijela javne vlasti, regionalne razvojne agencije, regionalne energetske agencije, agencije u području transporta i mobilnosti, akteri uključeni u upravljanje i

provedbu programa namijenjenih rastu i stvaranju radnih mjesta, subjekti poslovne podrške i organizacije koje predstavljaju mala i srednja poduzeća te ostali dionici zaduženi za razvoj regionalne inovacijske infrastrukture i kapaciteta. Aktivnosti INTERREG-a su izrada akcijskih planova, izrada studija i analiza regionalnih inovacijskih infrastrukturnih politika, organizacija međuregionalnih seminara i događaja namijenjenih razmjeni sadržaja i izgradnji kapaciteta inovacijske infrastrukture, komunikacija i širenje rezultata projekta te izrada tematskih sadržaja kao što su novine, studije i slični dokumenti¹¹.

Slika 4. Logo INTERREG-a

Izvor: <http://europski-fondovi.eu/program/interreg-europe>

2.8. Europski socijalni fond

Europski socijalni fond (ESF) (slika 5) predstavlja glavni financijski instrument EU za ostvarivanje strateških ciljeva politike zapošljavanja. Jedna od važnih mjera je financiranje jačanja administrativne sposobnosti u državnoj upravi i javnom sektoru u području gospodarstva, zapošljavanja, socijalne politike, okoliša i pravosuđa. Fond osigurava podršku europskim regijama koje su pogođene visokom stopom nezaposlenosti. Strategija i proračun ESF-a dogovaraju se i o njoj donose odluku države članice EU, Europski parlament i Komisija. Na toj osnovi planiraju se sedmogodišnji operativni programi koje donose države članice s Komisijom¹². Operativni programi zatim implementiraju razne organizacije javnog i privatnog sektora. Obrazovanje za poduzetništvo prepoznato je kao jedno od ključnih područja razvoja kako bi se ostvarili ciljevi zadani u strategiji Europa 2020, koja između ostalog nalaže usmjeravanje nastavnih planova i programa na kreativnost, inovacije i poduzetništvo, a sve u svrhu podupiranja gospodarskog rasta i razvoja (Milojević i Šimunković, 2017.).

Financijska sredstva iz ESF-a dostupna su putem država članica i regija, stoga program ne financira projekte izravno iz Bruxellesa. Program se provodi kroz pojedine projekte koji se odvijaju pod vodstvom različitih organizacija-sudionika, kao što su javne uprave, poduzeća, nevladine organizacije i socijalni partneri aktivni na području zapošljavanja i

¹¹ <http://europski-fondovi.eu/program/interreg-europe>

¹² <http://europski-fondovi.eu/program/europski-socijalni-fond>

socijalne uključenosti. Zainteresirane organizacije mogu se obratiti upravi ESF-a u vlastitom gradu ili regiji. Zahtjev za financiranje mogu podnijeti i drugi oblici organizacija iz javnog i privatnog sektora kao što su lokalne i regionalne vlasti, obrazovne institucije, nevladine institucije, sindikati, radnička vijeća, predstavnici industrije i profesionalne udruge pojedinih poduzeća. Aktivnosti su promicanje zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage, ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje, promicanje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva te jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovitost javne uprave¹³.

Operativni su programi plansko - programski dokumenti u kojima se detaljnije opisuju i razrađuju mjere i aktivnosti za učinkovitu provedbu i korištenje ESI¹⁴ fondova. Svaka država članica donosi operativne programe kojima definira prioritete ulaganja iz Europskog socijalnog fonda. Neke od njih imaju više operativnih programa (zbog većeg broja stanovništva i regija). Za razdoblje 2014. – 2020. godine Hrvatska je pripremila dva operativna programa za provedbu Kohezijske politike (Milojević i Šimunković, 2017.):

- Operativni program Konkurentnost i kohezija (za korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda)
- Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali (za korištenje Europskog socijalnog fonda i Inicijative za zapošljavanje mladih).

Slika 5. Logo Europskih strukturnih i investicijskih fondova

Izvor: <http://lag-medjimurskidolibregi.hr/projekti-u-tijeku/pop-ruralni-drustvo-inovativni-hubovi/>

¹³ <http://europski-fondovi.eu/program/europski-socijalni-fond>

¹⁴ Europski strukturni i investicijski fondovi

3. MATERIJALI I METODE

U radu se kroz pregled literature objašnjavaju važni pojmovi, koji su važni za razumijevanje predmeta rada. Osim toga, objašnjene su mjere na kojima LAG „*Međimurski doli i bregi*“ u stvari temelji svoj rad.

U rezultatima istraživanja predstavljen je LAG „*Međimurski doli i bregi*“ na temelju neformalnog razgovora s predsjednicom i voditeljicom LAG-a te na temelju prikupljenih internih podataka LAG-a prilikom volontiranja u Udruzi. Prikupljeni podaci odnose se na osnovne informacije o LAG-u, području na kojem provode lokalnu razvojnu strategiju kroz različite aktivnosti i poslove, njihova članstava i mreže s LAG-ovima iz regije i različitim organizacijama iz Republike Hrvatske. Zatim je napravljena analiza projekata koje je LAG realizirao te projekata koji su u provedbi, kako bi se naglasili utjecaji na ruralni razvoj kroz provedbu projekata. Projekti koji su u provedbi razvrstani su na projekte u kojima LAG „*Međimurski doli i bregi*“ sudjeluje kao partner ili kao nositelj projekta.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

„Prirodni resursi, tradicija bavljenja poljoprivredom i poduzetništvom, marljiva radna snaga, pozitivna gospodarska klima i turistička ponuda te usmjerenost na suradnju najvažniji su čimbenici koji predstavljaju podlogu za održivi ekonomski i socio – kulturni razvoj Međimurja. „

Izvor: Krištofić S. i Radmanić V. (2017.); Drugi Hrvatski ruralni parlament

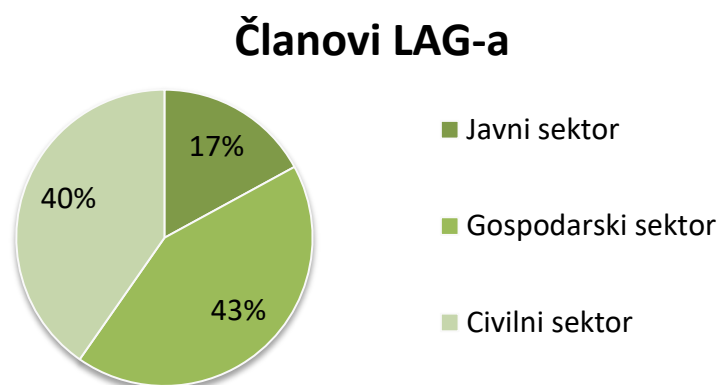
Lokalna akcijska grupa „Međimurski doli i bregi“ osnovana je 22. listopada 2012. godine, a okuplja preko stotinu predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora s područja četrnaest jedinica lokalne samouprave zapadnog i središnjeg dijela Međimurske županije. U počecima rada LAG (slika 6) se prostirao na osam jedinica lokalne samouprave zapadnog, brdovitog Međimurja (Općina Gornji Mihaljevec, Općina Nedelišće, Općina Selnica, Općina Strahoninec, Općina Sveti Juraj na Bregu, Općina Sveti Martin na Muri, Općina Šenkovec i Općina Štrigova). Godine 2015. područje LAG-a širi se na istok županije. U lipnju iste godine LAG obuhvaća Općinu Podturen i grad Mursko Središće, a kod drugog proširenja koje se zbilo u lipnju 2016. godine LAG je obuhvatio dio središnjeg Međimurja (Općina Belica, Općina Domašinec, Općina Mala Subotica i Općina Pribislavec). Konačno područje LAG-a prostire na površini od 404,72 km², ima 56.384 stanovnika u 90 naselja. Slika 1. Prikazuje jedinice lokalne samouprave u sastavu LAG-a „Međimurski doli i bregi“.

Slika 6. Prikaz jedinica lokalne samouprave u sastavu LAG-a „Međimurski doli i bregi“

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/>

LAG je 2017. godine brojio 129 članova, od toga je 17% članova javnog sektora (JLS, dječji vrtić, osnovne škole, turističke zajednice, javna ustanova za zaštitu prirode), 43% članova gospodarskog sektora (OPG, d.d, d.o.o. i j.d.o.o., obrt) i 40% članova civilnog sektora (udruge i fizičke osobe). Grafikon 1. prikazuje raspored članova sektora.

Grafikon 1. Raspored članova LAG-a

Izvor: http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/lag/o_nama/

Svrha osnivanja lokalne akcijske grupe jest promicanje održivog ruralnog razvoja, stvaranje partnerstva svih sektora i povezivanje svih razvojnih aktivnosti i projekata na području na kojem se prostire LAG te realizacije lokalne razvojne strategije (LRS). Prema geografskom položaju, područje LAG-a obuhvaća brdovit gornji dio te središnji nizinski dio Međimurja. Sa sjeverne strane je rijeka Mura koja predstavlja na zapadu prirodnu granicu s Republikom Slovenijom, dok sa istočne strane predstavlja prirodnu ranicu sa Republikom Mađarskom, te s južne strane rijeka Drava koja spaja Varaždinsku i Međimursku županiju.

„LAG – poželjna sredina za život i rad – sredina sretnih ljudi, razvijenog poduzetništva i poljoprivrednih gospodarstava te prepoznatljive i gostoljubive turističke destinacije očuvane prirodne, kulturne i tradicijske baštine.“

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/lokalna-razvojna-strategija/>

Uz provedbu lokalne razvojne strategije koja je primarna djelatnost LAG-a, LAG (slika 7) također pruža stručnu podršku europskim i državnim projektima s ruralnog područja, motivira stanovništvo za provođenje projektnih ideja, obavještava o aktualnim natječajima i događanjima, sudjeluje na sajmovima na kojima promovira aktivnosti i članove, organizira studijska i stručna putovanja, angažira se u povezivanju svojih članova,

planira i kandidira projekte za razvoj područja LAG-a te surađuje s LAG-ovima i srodnim organizacijama iz Hrvatske i okruženja.

Svaka organizacija trebala bi težiti boljoj budućnosti. Ciljeve treba objediniti u viziju - LAG kao poželjne sredine za život i rad. Vizijom se želi postići područje koje će zadovoljavati i privlačiti stanovništvo koje žive i radi na području LAG-a ali i za one koji će se tek priključiti Udruzi. Neki od ciljeva koji se žele postići u budućem razdoblju jesu da se ostvari viši društveni standard, da i malo Međimursko gospodarstvo postane konkurentno u Republici Hrvatskoj, veći broj slobodnih radnih mjesta, očuvanu tradiciju i kulturno povijesno naslijeđe, očuvanu i zaštićenu prirodu, zaštićeno društveno okruženje, razvijenu poljoprivredu i seoski turizam, razgranati sport i rekreaciju za mlade i starije, kao i sve ostalo što će osigurati kvalitetan život i rad u svim sektorima življenja i svim društvenim slojevima.

Slika 7. Logo LAG-a Međimurski doli i bregi

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/>

Djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi Udruge jesu izrada lokalne razvojne strategije za područje LAG- a i drugih dokumenata važnih za razvoj područja LAG-a, informiranje i razvijanje partnerstva između javnog, gospodarskog i civilnog sektora, poticanje održivog ruralnog razvoja kroz primjenu ruralnih i regionalnih politika EU i pristupa „odozdo prema gore“ te provedbu zajedničkih aktivnosti na području LAG-a, planiranje, izrada i kandidiranje projekata vezanih za razvoj područja Udruge te apliciranje na nacionalne i međunarodne fondove kao i na natječaje zaklada, jedinica lokalne i regionalne samouprave, Ministarstava i drugih donatora i natječaja za projekte, savjetodavna i tehnička potpora u pripremi i izradi projektne dokumentacije subjekata koji djeluju u okviru LAG-a, određivanje prioriteta za razvoj poljoprivrede, turizma i drugih djelatnosti u ruralnom području, izrada i raspodjela stručne literature, edukativnog i promotivnog materijala, izdavačka djelatnost u skladu s posebnim propisima, radi ostvarivanja ciljeva Udruge, razvijanje programa nacionalne i međunarodne suradnje te uključivanje u rad svih institucija koje se bave ruralnim razvojem, razvijanje suradnje s drugim udrugama i organizacijama radi ostvarivanja ciljeva LAG-a utvrđenim Statutom, te

razvijanje suradnje sa ostalim LAG-ovima, edukacija i sudjelovanje na nacionalnim i međunarodnim skupovima, radionicama, seminarima, javnim tribinama i skupovima, jačanje suradnje sa srodnim organizacijama u Hrvatskoj i izvan nje, organiziranje studijskih i stručnih putovanja za članove, volontere i zaposlenike, organiziranje javnih tribina, okruglih stolova, kampanja, edukacija, radionica, predavanja, izložbi, manifestacija i sajмова, sa svrhom ostvarivanja ciljeva Udruge i lokalne razvojne strategije, druge djelatnosti u skladu sa Zakonom i ciljevima Udruge¹⁵.

Aktivnosti koje LAG provodi se temelje na Mjeri 19 Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020. godine. Uz to LAG provodi projekte iz Mjera 6 i Mjera 7, te Mjere 8. Uz mjere Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020. godine koje se realiziraju na području Republike Hrvatske, LAG objavljuje projekte i natječaje za svoje članove i na Europskoj razini. Takvi se projekti realiziraju u suradnji sa ostalim članicama Europske unije ili sa susjednim državama.

4.1. Članstvo LAG-a u mrežama

LAG Međimurski doli i bregi je član tri mreže za ruralni razvoj, a to su Hrvatska mreža za ruralni razvoj, Mreža za ruralni razvoj i LEADER mreža Hrvatske. Mreže su bitne za razmjenu informacija i povezivanje s drugim LAG-ovima kao i ostalim sudionicima ruralnog razvoja. LAG „*Međimurski doli i bregi*“ se aktivno uključuje u većinu aktivnosti koje provode mreže, te daje svoj doprinos istima.

Hrvatska mreža za ruralni razvoj (HMRR) je mreža udruga koja se zalaže za održiv razvoj ruralnih područja Hrvatske. Članovi zajedničkim djelovanjem, umrežavanjem, partnerstvom i prijenosom znanja pridonose poboljšavanju uvjeta za cjelovit razvoj i kvalitetan život u ruralnim područjima. Načela djelovanja HMRR-a zasnivaju se na uvažavanju propisa o ruralnom razvoju i dobroj praksi¹⁶.

LEADER mreža Hrvatske (LMH) je nacionalna nevladina asocijacija (udruženje) LAG-ova i potpornih organizacija/institucija isključivo iz javnog i civilnog sektora za razvoj ruralnih područja koje djeluju na nacionalnoj razini te pružaju stručnu pomoć Lokalnim akcijskim grupama i njihovim multisektorskim razvojnim dionicima. Osnovana

15 <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/lag/ciljevi-i-djelatnosti-lag/>

16 <http://www.hmrr.hr/hr/naslovna/>

je na inicijativu 20 Lokalnih akcijskih grupa te 7 institucija i organizacija nacionalne razine djelovanja, u Karlovcu, 12. travnja 2012. godine¹⁷.

Mreža za ruralni razvoj (MRR) osnovana je od strane Ministarstva poljoprivrede 2011. godine s ciljem povećanja uključenosti dionika u provedbu ruralnog razvoja, poboljšanja kvalitete programa ruralnog razvoja, informiranja šire javnosti i potencijalnih korisnika o politici ruralnog razvoja i poticanja inovacije u poljoprivredi. Mreža za ruralni razvoj promiče suradnju i uzajamnu pomoć između pojedinaca i organizacija uključenih u ruralni razvoj. Njezina je misija da se integriraju i ujedine svi oni koji na različitim razinama sudjeluju u ruralnom razvoju¹⁸.

4.1.1. Suradnja i ostala članstva

LAG je član Zadruga za etično financiranje (ZEF) koja okuplja fizičke i pravne osobe zainteresirane za razvoj ekonomije utemeljene na demokratičnosti, društvenoj odgovornosti, transparentnosti i solidarnosti. Uz zainteresirane pojedince, članove ZEF-a čine poduzeća, zadruge, obrti, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, udruge, sindikati, LAG-ovi, jedinice lokalne samouprave i razvojne agencije. Jedan od ključnih projekata ZEF-a jest osnivanje vlastite financijske institucije, prve etične banke u Hrvatskoj, koja će biti u stopostotnom vlasništvu Zadruga, odnosno njezinih članova. Etična banka će služiti kao financijska poluga za omogućavanje realizacije projekata i životnih potreba članova ZEF-a u skladu s modelom etičnog bankarstva i vrijednostima koje podržava Zadruga za etično financiranje¹⁹. Na vlastitu inicijativu, početkom 2015. godine pokrenuta je neformalna koordinacija LAG-ova sjeverozapadne Hrvatske koja djeluje s ciljem unapređenja suradnje susjednih LAG-ova, poticanja razmjene iskustva te pružanja međusobne pomoći i savjeta oko izrade i provođenja lokalne razvojne strategije. Članovi koordinacije su: LAG Izvor, LAG Međimurski doli i bregi, LAG Mura Drava, LAG Podravina, LAG Prizag i LAG Sjeverozapad. LEADER članovi smo neformalnog Saveza Jantarske ceste koji povezuje LAG-ove na „europskoj vertikali“ od Mađarske do Jadrana s ciljem razrade i provedbe zajedničkog projekta. Kao rezultat suradnje, prijavljen je i zajednički projekt na natječaj Dunavskog programa.

LAG Međimurski doli i bregi uspostavio je i brojne druge kontakte s LAG-ovima putem radionica i radnih putovanja koji vode prema zajedničkom planiranju projekata

¹⁷ <http://www.lmh.hr/o-nama>

¹⁸ <https://www.mrr.hr/o-nama/>

¹⁹ <https://www.zef.hr/>

suradnje prvenstveno sa hrvatskim, ali i slovenskim, mađarskim, austrijskim i drugim inozemnim LAG-ovima. Suradnja i projekti će se temeljiti na rješavanju zajedničkih razvojnih problema i potreba LAG-ova te njihovih članova.

4.2. Provedeni projekti

U provedbi LEADER-a, LAG „*Međimurski doli i bregi*“ sudjeluje od osnivanja pa je tako u početku djelovanje sufinancirano kroz **Mjeru 202 IPARD programa** (18. srpnja 2013. – 18. srpnja 2015.) kroz koju su provedene brojne aktivnosti usavršavanja i obrazovanja, animacije i promocije na području LAG-a (Općina Podturen, Grad Mursko Središće, Općina Gornji Mihaljevec, Općina Nedelišće, Općina Selnica, Općina Strahoninec, Općina Sveti Juraj na Bregu, Općina Sveti Martin na Muri, Općina Šenkovec i Općina Štrigova). Provedbom Mjere 202 IPARD programa pripremala se i počela provoditi lokalnih strategija ruralnog razvoja. Cilj ove Mjere je povezivanje svih sektora, civilnog, gospodarskog i javnog te zajedničko osmišljavanje strateških ciljeva i prioriteta pojedinog ruralnog područja, odnosno decentralizacija donošenja odluka i odgovornosti. Kroz LEADER pristup počelo se osmišljavati u ruralnim područjima stvaranje lokalnih akcijskih grupa (LAG) u okviru određene mikroregije. Zaposlenici, volonteri i članovi LAG-a su sudjelovali na seminarima, radionicama, sastancima i studijskim putovanjima, a sve s ciljem jačanja kapaciteta i poticanja održivog ruralnog razvoja kroz pristup LEADER. Ovom su Mjerom ostvorena javno-privatna partnerstva, stanovništvo je educirano i informirano o razvoja ruralnih područja, te su osmišljeni, prijavljeni i realizirani projekti od strane LAG-a.

LAG „*Međimurski doli i bregi*“ je završetkom Mjere 202 IPARD (18. srpnja 2015.) programa započeo s provođenjem **podmjere 19.1. Programa ruralnog razvoja** Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. Mjera se provodi na području LAG-a. Osnovni je cilj Mjere 19.1. bio je izrada Lokalne razvojne strategije. Temeljem izrađene lokalne razvojne strategije, LAG-u su u veljači 2017. godine dodijeljena sredstva u visini od 10.170.580,14 kuna za provedbu **podmjere 19.2., podmjere 19.3. i podmjere 19.4.** U travnju 2018. objavljen je prvi LAG natječaj za provedbu podmjere 19.2. Provedba operacija unutar CLLD strategije, za tip operacije 1.1.3. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava (sukladan tipu operacija 6.3.1. Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.), LAG će raspisivati natječaje i vršiti odabir projekata, sukladno Lokalnoj razvojnoj strategiji LAG-a i Programu ruralnog razvoja 2014.-2020. Detaljan hodogram provedbe i raspisivanja natječaja za Mjeru 19.2 (provedba operacija unutar CLLD strategije) će se definirati posebnim aktima i Planom provedbe Lokalne

razvojne strategije LAG-a. Prvo raspisivanje natječaja od strane LAG-a očekuje se, ovisno o odlukama Ministarstva poljoprivrede i Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, tijekom 2017. godine. Podmjera 19.3. (priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a) odnosi se na izradu i provedbu projekata suradnje LAG-ova koji su definirani u Lokalnoj razvojnoj strategiji LAG-a, temeljem raspisanih posebnih natječaja odstrane ministarstva. U okviru Podmjere 19.3. Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a javna potpora se dodjeljuje putem tipa operacije 19.3.1. Priprema aktivnosti suradnje LAG-a i tipa operacije 19.3.2. Provedba aktivnosti suradnje LAG-a. Podmjera 19.4. (tekući troškovi i animacija) odnosi se na tekuće troškove i poslovanje, edukacije te animacijske i promotivne aktivnosti LAG-a za razdoblje 2016.-2023.

Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014. – 2020. definirano je 18 mjera dok LAG na svojem području primjenjuje 3 mjere. Mjeru 6 koja podržava razvoj poljoprivrednih gospodarstava kroz potpore mladim poljoprivrednicima, pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima kako bi se poticao ruralni razvoj, potpore malim poljoprivrednicima. Mjeru 7 koja potiče razvoj općina i sela, zaštitu koja se odnosi na lokalitete Natura 2000, te na ulaganja u lokalne usluge za ruralno stanovništvo. Mjera 19 odnosi se na LEADER (CLLD) koja omogućuje rad LAG-a (tekući troškovi i animacija), provedbu CLLD strategije, aktivnosti između LAG-ova i lokalnih javnih i privatnih organizacija.

U sklopu INTERREG-a provedeni je projekt AgriShort u razdoblju 1. svibnja 2017. – 31. kolovoza 2018. Projekt je sufinanciran sredstvima saveza Alpe-Jadran i Koprivničko-križevačke županije, s ciljem suradnje lokalnih akcijskih skupina (LAG-a) na području Austrije, Slovenije, Mađarske i Hrvatske. Uspostava kratkih opskrbnih lanaca i kontinuiranog poljoprivrednog sektora u prekograničnom području kroz institucionalnu suradnju. Projekt AgriShort usmjeren je poticanju suradnje i edukaciji predstavnika službi i institucija u poljoprivredno–prehrambenom sektoru s ciljem uspostave kratkih opskrbnih lanaca u prekograničnom području Hrvatske i Mađarske. Cilj ovog projekta bio je povezivanje LAG-ova kako bi se stvorili preduvjeti za razvoj projektnih ideja između LAG-a i njihovih članova, koji će na kraju proširiti suradnju i rezultirati pripremom i realizacijom novih projekata EU-a. LAG je u ovom projektu sudjelovao radi uspostavljanja udruženja od dvadeset poljoprivrednih proizvođača u Međimurskoj županiji pod nazivom „Najbolje z Međimurja“. Tim je projektom LAG omogućio svojim članovima zajedničku promociju i prezentaciju na lokalnom tržištu. Partneri na ovom projektu bili su Javna ustanova za razvoj Međimurske županije REDEA, Pora Regionalna razvojna agencija

Koprivničko–križevačke županije, te partneri iz Mađarske, Zala Termálvölgye Egyesület i Balatoni Integrációs Kft. LAG je u sklopu ovog projekta sudjelovao na radionicama. Rezultati nakon provedbe projekta su kvalificirano osoblje u javnim ustanovama, razmjena iskustva među dvjema državama, jačanje svijest ustanova o značenju suradnje i poljoprivredne suradnje, stvaranje modela za suradnju (KOL²⁰ grupe – zahvaljujući projektu u pograničnom području osnivane su 4 ovakve grupe) te poticanje održivog ekonomskog rasta u lokalnim zajednicama.

4.3. Projekti LAG-a u tijeku

LAG „*Međimurski doli i bregi*“ se primarno bavi provođenjem Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020., a trenutno su u provedbi još tri projekta financirana sredstvima iz drugih europskih fondova i to projekti POP-UP Ruralni društveno-inovativni hubovi (ESF), Rural SKILLS (Erasmus+) i ECool-Tour (Interreg SLO-HR).

4.3.1. Partneri na projektima

LAG je od 1. srpnja 2017. godine partner u **projektu ECool-Tour** (slika 7), dok sveukupni projekt traje od 1. srpnja 2017. do 31. prosinca 2019. godine. LAG je uz ACT Grupu partner na projektu s hrvatske strane, dok su sa slovenske strane partneri CAAP (Center alternativne in avtonomne produkcije, socijalno podjetje) iz Maribora i vodeći partner MOZAIK, društvo za socijalno uključenoost iz Murske Sobote. Projekt će trajati 30 mjeseci, a u tom razdoblju će slovenski i hrvatski partneri provesti niz zajedničkih aktivnosti kojima će se u pograničnom području Međimurja i varaždinskog kraja te u slovenskom Pomurju i Podravlju.

Slika 7. Logo ECOOL – TOUR projekta

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/lag-organizira-tribinu-potencijali-eko-drustvenog-turizma/ecool-tour-logo/>

Glavni je cilj projekta je povezati postojeće inicijative na području održivog turizma i oblikovati model suradnje pri kreiranju ponude turističkih proizvodnih područja,

20 Kratki opskrbni lanci

koji uključuju prirodnu i kulturnu baštinu. Na temelju raspoloživih prirodnih i kulturnih vrijednosti jačati će se ponuda održivog turizma, poticati će se poduzetnička aktivnost ali i gospodarska suradnja, te aktivirati lokalno stanovništvo u očuvanju i održivom korištenju lokalnih resursa. U sklopu ovog projekta LAG-a je organizirao javnu tribinu «Potencijali eko – društvenog turizma» u Križovcu čime su istaknuli potencijal ekološkog turizma u Međimurju te kroz primjere dobre prakse održivog turizma potaknuli razvoj ove turističke grane²¹. LAG-a je ujedno sudjelovao na nekoliko studijskih putovanja. Studijsko putovanje započelo je u Varaždinskoj županiji, obilaskom Jaccominijevog aromavrt. Izvrstan primjer socijalnog poduzetništva sudionici ovog studijskog putovanja vidjeli su u Čakovcu, tijekom posjete Socijalnoj zadruzi Humana Nova, koja je ostvarila izuzetan uspjeh u poticanju zapošljavanja ranjivih skupina. Novi, odličan primjer obiteljskog poduzetništva u održivom turizmu sudionici ovog studijskog putovanja mogli su doživjeti u Črečanu, gdje je Tatjana Šardi, na starom, međimurskom domaćinstvu uredila kušaonicu meda – Medeni vrt. Kako vrijedna ekološka i kulturna baština može značajno obogatiti turističku ponudu i potaknuti stvaranje dodane vrijednosti na ruralnom području sudionici studijskog putovanja mogli su zorno vidjeti na primjeru Centra za posjetitelje Mlinarska kuća u Žabniku kod Svetog Martina na Muri. Veliko zanimanje pobudio je i posjet biodinamičkom imanju OPG-a Dragutina Senčara u Lopatincu, gdje je sudionicima studijskog putovanja predstavljen koncept biodinamičkog uzgoja te rad Centra dr. Rudolfa Steinera, o čemu su govorili mr. sc. Dijana Posavec, ravnateljica Centra, stručna suradnica Amalka Vukelić i Dragutin Senčar. Dana 08. svibnja 2018. godine održano je jednodnevno studijsko putovanje po mariborskom području u Sloveniji. Organizator putovanja bio je jedan od partner na projektu Centar alternativne i autonomne produkcije (CAAP) iz Maribora. Kroz studijski posjet su se sudionici upoznali s primjerima i lokacijama koje su tematski vezane uz projekt, te su ujedno primjeri društvenog poduzeća, vođenih oglada imanja, vođenih prezentacija i degustacija, održivog korištenja kulturne baštine u turizmu i slično. Na taj su se način sudionici upoznali sa sličnim sadržajem koji će biti uključen i u budući zajednički produkt projekta ECool-Tour. Osim studijskih, animacijskih i edukativnih aktivnosti, najvažnija aktivnost projekta ECool-Tour od strane LAG-a kao partnera je aktivnost uređenja i nadogradnje postojećeg voćnjaka starih sorti jabuka u

21 Predavanja su održali mr. sc. Siniša Golub, ravnatelj Javne ustanove za zaštitu prirode Međimurska priroda, dr. sc. Sandra Kantar s Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima, ekološki aktivist Dinko Pešić iz Eko centra Zlatna Greda iz Osijeka, dr. sc. Mihaela Mesarić iz JU Međimurska priroda, Ines Kranjec iz Društva za socijalnu uključenost MOZAIK.

Svetom Martinu na Muri, s ciljem održive turističke valorizacije, a što je nedavno završeno. Također, u sklopu istog projekta će se u listopadu 2018. godine organizirati međunarodni sajam „Z domačeg vrta“ (slika 8 i 9). Na sajmu će se nuditi plodovi rada vrijednih međimurskih ruku, povrtlara, voćara i vinogradara, med i pekmezi, domaći začini, vina, sokovi, voćne rakije, izvorni međimurski specijaliteti i domaće slastice, ali i tradicijski predmeti.

Slika 8. Sajam „Z domačeg vrta“

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/>

Slika 9. Izložba jabuka starinskih sorti

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/>

LAG „Međimurski doli i bregi“ jedan je od partnera na **projektu Rural SKILLS** (slika 10), financiranog sredstvima programa ERASMUS+. Projekt je započeo je s provođenjem 15. listopada 2017. godine, a trajanje projekta je 20 mjeseci odnosno do 14. lipnja 2019. godine.

Slika 10. Logo RURAL SKILLS projekta

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr/>

Vodeći partner projekta je LAG MontagnAppennino iz Italije, a ostali partneri su Razvojna agencija regije Alto Tamega iz Portugala, Razvojna agencija općine Raia Nordestina iz Portugala, LAG Zied Zeme iz Latvije, LAG Vlaamse Ardennen iz Belgije, te Institut za obnovu i okoliš iz Španjolske. Glavni ciljevi projekta su razvoj i razmjena specifičnih znanja, vještina i stavova među dionicima ruralnog razvoja s ciljem stvaranja novih mogućnosti zapošljavanja i neformalnih aktivnosti učenja o području ruralnog

razvoja i metodologija LEADER-a, kao i stvaranje međunarodne suradnje i primjera dobre prakse između LAG-ova. Projekt ima za predstaviti važnost transnacionalne suradnje između LAG-ova i organizacija koje se bave ruralnim razvojem, potaknuti suradnju i poduprijeti LAG-ove u kreiranju zajedničkih akcija s drugim LAG-om ili sličnom organizacijom iz druge regije, države članice EU ili čak treće zemlje. Važnost provedbe projekta na transnacionalnoj razini je uspostava nove mreže koja se može smatrati zajedničkim djelovanjem oko provedbe specifičnih edukativnih aktivnosti u ruralnom razvoju. Transnacionalna razina može lokalnoj metodologiji rada dati novu dimenziju, budući da dionicima pruža alternativne i nove mogućnosti za traženje i rješavanje problema na inovativne načine. U sklopu projekta su predstavnici LAG-a već sudjelovali na mobilnosti u Belgiji u ožujku te u Italiji u srpnju ove godine, a u studenom ove godine organizirano je studijsko putovanje u Međimurje. Predstavnici svih država posjetili su Međimursku županiju od 05. – 09.11.2018. godine. LAG im je predstavio moje područje kroz članove LAG-a. Gosti su posjetili vinske kuće, Mlin na Muri, ergelu Međimorskog konja, Mađerkin breg dok ih je najviše oduševila domaća međimurska kuhinja. Gosti su također u Etno art kuhinji u Lopatincu mogli sami pripremiti neka od tradicionalnih međimurskih jela.

4.3.2. Nositelji projekata

Projekt POP-UP ruralni društveno-inovativni hubovi (slika 11) odobren je u okviru Otvorenog poziva Podrška razvoju partnerstava organizacija civilnog društva i visokoobrazovnih ustanova za provedbu programa društveno korisnog učenja, koji je sufinanciran sredstvima Europskog socijalnog fonda. Ciljane skupine ovog projekta su lokalne zajednice civilnog društva i njihovi zaposlenici/članovi, studenti iz ruralnih krajeva partnerskih visokoškolskih ustanova, nastavnici zaposlenici visokoškolskih ustanova, Alumni partnerskih visokoškolskih ustanova, ostali studenti te društveni inovatori i poduzetnici. LAG „*Međimurski doli i bregi*“ je nositelj projekta, dok su partneri ACT grupa iz Čakovca, Veleučilište VERN iz Zagreba, Visoko gospodarsko učilište iz Križevaca, Fakultet organizacije i informatike Varaždin, te LAG Škoji. Projekt je s provođenjem započeo 19. ožujka 2018. godine, a provodit će se 24 mjeseca odnosno do 18. ožujka 2020. godine. Vrijednost projekta je 1.194.848.89 kuna, 85% ukupnih prihvatljivih troškova sufinancirano je sredstvima Europskog socijalnog fonda. Projekt je sufinancirala

Europska unija iz Europskog socijalnog fonda te Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Slika 11. Logo projekta Pop – up ruralni društveno inovativni hubovi

Izvor: <http://lag-medjimurskidoliibregi.hr>

Mobilni pop-up ruralni hubovi su model društveno korisnog učenja koji funkcionira kao povremeno događanje u zajednici, u okviru djelovanja organizacija civilnog društva, na koje se pozivaju sve zainteresirani nositelji razvojnih inicijativa i projekata kako bi ih educirani studenti usmjeravali za pokretanje i/ili razvoj poduzetničkih pothvata.

Provedbom projekta poticati će se razvoj lokalnih ruralnih zajednica kroz pokretanje društveno-inovativnih održivih mikro-poduzetničkih aktivnosti korištenjem lokalnih resursa s ciljem pokretanja lokalne ekonomije i zaustavljanja migracije iz ruralnih u urbane krajeve. Razvijat će se održivo partnerstvo visokoškolskih ustanova i organizacija civilnog društva, ojačati kapaciteti OCD-a²² i studenata, razviti metodologija pop-up ruralnih društveno-inovativnih hubova, kao modela društveno korisnog učenja. Kroz projekt će se poticati održive razvojne aktivnosti u odabranim lokalnim zajednicama, u Općini Štrigova i Općini Mala Subotica u Međimurskoj županiji i na otoku Visu u Splitsko-dalmatinskoj županiji. U sklopu projekta su već provedena osposobljavanja predstavnika OCD-a te studenata, a u tijeku je razvoj metodologije za mobilne hubove. U okviru projekta POP-UP Ruralni društveno-inovativni hubovi, održana je radionica za studente navedenih partnera, u razdoblju od 05. do 10. lipnja 2018. godine u Krapinskim Toplicama. Na radionicama su sudjelovali studenti većinom iz Međimurske županije koji studiraju na Fakultetu za organizaciju i informatiku u Varaždinu, Veleučilištu VERN u Zagrebu i Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima. Studenti će stečeno znanje koristiti u radu ruralnih hubova i u poticanju novih projekata i razvojnih inicijativa u svojim lokalnim zajednicama. Održane su radionice o društvenim inovacijama i društvenoj ekonomiji, o organiziranju i radu u lokalnoj zajednici, o marketingu mikro poduzetničkih pothvata, o podršci u mentorskim programima u lokalnim zajednicama i o razvoju ruralnih područja. Edukatori su bili profesori sa partnerskih visokoškolskih ustanova. U Zadru je 02. i 03. svibnja 2018. godine održana radionica u sklopu programa podrške korisnicima bespovratnih sredstava

²² Organizacije civilnog društva

Europskog socijalnog fonda u okviru natječaja: „Podrška razvoju partnerstava organizacija civilnog društva i visokoobrazovnih ustanova za provedbu programa društveno korisnog učenja“. Organizator radionice bila je Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva. Na radionici su sudjelovali predstavnici LAG-a Međimurski doli i bregi s ciljem što bolje pripreme za provedbu projekta POP-UP ruralni društveno-inovativni hubovi, sufinanciranog sredstvima Europskog socijalnog fonda. Prvog dana trajanja radionice održana su predavanja pokazateljima provedbe i njihovoj važnosti, o sadržaju i sadržajnom aspektu projekata i izvješćivanju, kao i o najčešćim problemima i pogreškama korisnika u provedbi projekata. Drugog dana održan je praktični rad s temom što boljeg organiziranja provedbe, kao i konkretnija predavanja o pravdanju troškova plaća i putnih troškova, o mogućnostima prenamjene troškova, te izradi Zahtjeva za nadoknadu sredstava. U okviru projekta POP-UP Ruralni društveno-inovativni hubovi u razdoblju od 27. svibnja do 01. lipnja 2018. godine na otoku Visu održana je aktivnost osposobljavanja i jačanja kapaciteta zaposlenika/članova organizacija civilnog društva. Na radionicama su sudjelovali zaposlenici/članovi udruga iz Međimurske županije i sa otoka Visa. Kroz šest radnih dana u Međunarodnom sveučilišnom centru VERN održane su radionice iz područja ruralnog razvoja i (mikro)poduzetništva, iz marketinga (mikro)poduzetničkih pothvata, za rad sa studentima kroz programe društveno korisnog učenja, te za izradu i provedbu volonterskih programa u lokalnim zajednicama. Edukatori su bili profesori sa partnerskih visokoškolskih ustanova – Fakulteta za organizaciju i informatiku iz Varaždina, Veleučilišta VERN iz Zagreba i Visokog gospodarskog učilišta iz Križevaca. U sklopu osposobljavanja bila je organizirana terenska nastava i posjet OPG-u Božanić iz Komiže koji sa bavi ekološkom proizvodnjom autohtone sorte komiškog rogača i Poljoprivrednoj zadruzi Komiža gdje je sudionicima predstavljen proces otkupa, prerade i prodaje rogača i brašna od rogača. Predstavnici udruga stečeno će znanje koristiti u radu ruralnih hubova i u poticanju novih projekata i razvojnih inicijativa u svojim lokalnim zajednicama.

4.3.3. Ukratko sveukupno o projektima

Tablica 1. prikazuje ukupne projekte LAG-a prema vremenu provedbe te se za svaki projekt prikazuje vrijeme provedbe projekta, vrijednost cjelokupnog projekta, nositelja i partnere te glavne ciljeve projekta kako bi se naglasili utjecaji projekata na ruralni razvoj.

Tablica 1. Prikaz projekata LAG-a

NAZIV PROJEKTA	VRJEME	VRJEDNOST PROJEKTA	NOSITELJ	PARTNERI	CILJEVI PROJEKTA
MJERA 202 IPARD PROGRAMA	18.7.2013 - 18.07.2015	536.073,87 kn	LAG "Međimurski doli i bregi"		Povezivanje svih sektora, civilnog, gospodarskog i javnog te zajedničko osmišljavanje strateških ciljeva pojedinog ruralnog područja.
AGRISHORT	1.05.2017. - 31.08.2018.	1 535 956,64 kn	Regionalna razvojna agencija Međimurje REDEA	ORA Razvojna agencija Podravine i Prigorja, Thermal Valley of Zala Association, Lake Balaton Development Coordination Agency, LAG Međimurski doli i bregi	Povezivanje predstavnika institucija i službi te poticanje prijenosa znanja i vještina koje su neophodne za pružanje podrške razvoju poljoprivredno – prehrambenog sektora u prekograničnom području.
PODMJERA 19.1. PROGRAMA RURALNOG RAZVOJA RH 2014.-2020.	2015. - 2020.	371.846,30 kn	LAG "Međimurski doli i bregi"		Izrada Lokalne razvojne strategije (LRS)
POP-UP RURALNI DRUŠTVENO- INOVATIVNI HUBOVI	19.03.2018. - 18.03.2020.	1.194.848,89 kn	LAG "Međimurski doli i bregi"	ACT grupa iz Čakovca, Veleučilište VERN iz Zagreba, Visoko gospodarsko učilište iz Križevaca, Fakultet organizacije i informatike Varaždin, LAG Škoji	Mobilni pop-up ruralni hubovi su model društveno korisnog učenja koji funkcionira kao povremeno događanje u zajednici, u okviru djelovanja organizacija civilnog društva, na koje se pozivaju sve zainteresirani nositelji razvojnih inicijativa i projekata kako bi ih educirani studenti usmjeravali za pokretanje i/ili razvoj poduzetničkih pothvata.
PODMJERE 19.2., 19.3. I 19.4. PROGRAMA RURALNOG RAZVOJA RH 2014.-2020.	2014. - 2020.	10.170.580,14 kn	LAG "Međimurski doli i bregi"		Provedba lokalne razvojne strategije na području LAG-a
PROJEKT ECOOL-TOUR	1.7.2017. - 31.12.2019.	6 162 248,94 kn	MOZAIK, društvo za socijalno uključenost	ACT Grupa, LAG "Međimurski doli i bregi", CAAP (Center alternativne in avtonomne produkcije, socijalno podjetje)	Povezati postojeće inicijative na području održivog turizma i oblikovati model suradnje pri kreiranju ponude turističkih proizvodnih područja, koji uključuju prirodnu i kulturnu baštinu.
RURAL SKILLS	15.10.2017. - 14.6.2019.	937 347,49 kn	LAG MontagnApp ennino, Italija	Razvojna agencija regije Alto Tamega iz Portugala, Razvojna agencija općine Raia Nordestina iz Portugala, LAG Zied Zeme iz Latvije, LAG Vlaamse Ardennen iz Belgije, te Institut za obnovu i okoliš iz Španjolske	Razvoj i razmjena specifičnih znanja, vještina i stavova među dionicima ruralnog razvoja s ciljem stvaranja novih mogućnosti zapošljavanja i neformalnih aktivnosti učenja o području ruralnog razvoja i metodologija LEADER-a, kao i stvaranje međunarodne suradnje i primjera dobre prakse između LAG-ova.

Izvor: Istraživanje autorice

4.4. Ostale aktivnosti LAG-a

Osim projekata, u suorganizaciji LAG-a Međimurski doli i bregi u Međimurju je održan 2. Hrvatski ruralni parlament, uz organizaciju Hrvatske mreže za ruralni razvoj, LifeClass Termi Sveti Martin i Općine Sveti Martin na Muri, a pod pokroviteljstvom Mreže za ruralni razvoj i u domaćinstvu Međimurske županije. Trodnevno događanje je održano u travnju 2017. godine, a obuhvatilo je niz tematskih sjednica, okruglih stolova, rasprava, terenskih radionica i studijskih obilazaka po Međimurju, a sve s ciljem naglašavanja problematike ruralnog razvoja na svim razinama. Tema drugog Hrvatskog parlamenta je pitanje suradnje kao preduvjet cjelovitog razvoja. Pod suradnjom se misli na suradnju između sudionika ruralne zajednice, s javnom upravom, civilnim, gospodarskim sektorom, te na suradnju na prijenosu iskustva i učenja na primjerima dobre prakse.

Pored provedbe definiranih aktivnosti projekata te provedbe LRS, LAG radi na informiranju članova te na promociji područja LAG-a kroz izdavanje godišnjeg biltena Moji doli i bregi te kroz foto natječaj Moji doli i bregi koji se također raspisuje jednom na godinu. Mjesečno se šalje informativni e-bilten s novostima, a za sve zainteresirane članove organiziraju se studijska putovanja, informativne radionice i edukacije te zajednički nastup na sajmovima. Kombinirajući različite projekte, LAG kontinuirano potiče održivi ruralni razvoj kroz osnaživanje uključenih zainteresiranih dionika i kroz promociju područja LAG-a.

5. ZAKLJUČAK

Posebnost LEADER programa čini bliska suradnja i povezanost s ljudima koji žive u ruralnim područjima, vjera u njihove sposobnosti za otkrivanje onoga što najbolje odgovara njihovom okolišu, kulturi, radnim tradicijama i vještinama. Lokalna akcijska grupa „*Međimurski doli i bregi*“ temelji se upravo na načelima LEADER programa. Rezultati istraživanja pokazali su:

- LAG je osnovan 22. listopada 2012. godine
- Broji 129 članova – 22 člana javnog sektora, 55 člana gospodarskog sektora i 52 člana civilnog sektora
- LAG se prostire na površini od 404,72 km² te ima 56.384 stanovnika u 90 naselja
- Temeljna djelatnost LAG-a je provedba lokalne razvojne strategije kroz projekte, ali također pruža podršku domaćim i europskim projektima, potiče stanovništvo na provođenje vlastitih ideja, oglašuje o aktualnim natjecajima i događanjima, organizira stručna i studijska putovanja za svoje zaposlenike i članove, planira i kandidira projekte za razvoj područja LAG-a
- LAG je do sada sudjelovao na 3 projekta (završeni projekti – IPARD, Agrishort, Program ruralnog razvoja RH 2014-2020.)
 - Projekt Agrishort utjecao je stvaranje modela za suradnju temeljenu na kratkim lancima opskrbe, pri čemu su osnovane četiri tzv. KOL grupe poljoprivrednika
 - Mjerom 202 IPARD programa LAG je povezivao sva 3 sektora, civilni, gospodarski i javni te zajedno sa sektorima osmislio strateške ciljeve pojedinog ruralnog područja, odnosno pojedine općine
 - Podmjera 19.1. Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020 bila je temelj za izradu Lokalne razvojne strategije (LRS) za razdoblje 2014.–2020, podmjerama 19.2. i 19.3. provode se operacije unutar strategije i aktivnosti suradnje LAG-a, dok se Podmjerom 19.4. podmiruju tekući troškovi LAG-a i animacija. Podmjerama 19.2., 19.3., 19.4. se financira poslovanje LAG-a
- Trenutno LAG vodi jedan projekt (POP-UP) te je partner na 2 projekata (ECool – Tour, Rural SKILLS)
 - Kroz projekt POP-UP poticat će se razvoj lokalnih ruralnih zajednica kroz pokretanje društveno-inovativnih održivih mikro-poduzetničkih aktivnosti

korištenjem lokalnih resursa s ciljem pokretanja lokalne ekonomije i zaustavljanja migracije iz ruralnih u urbane krajeve.

- Kroz projekt ECOOL-TOUR utjecat će se na povezivanje postojećih inicijativa na području održivog turizma kroz model suradnje kako bi se kreirala ponuda turističkih područja u Hrvatskoj i Sloveniji
- Projektom Rural SKILLS LAG-ovi se međusobno posjećuju kako bi predstavili primjere dobre prakse na svojim područjima, čime će se potaknuti i transnacionalna suradnja i širiti LEADER metodologija.

Osnivanjem lokalne akcijske grupe „*Međimurski doli i bregi*“ potiče se ruralni razvoj kroz primjenu ruralnih i regionalnih politika EU. Informiranjem i razvijanjem partnerstva između javnog, gospodarskog i civilnog sektora razvijaju se prvenstveno lokalne samouprave, obiteljska poljoprivredna gospodarstva te obrti. Natječajima koje raspisuje LAG-a prijavitelji unapređuju i poboljšavaju svoja gospodarstva, obrte ali i svoju općinu/grad. Osim vlastitih natječaja i projekata LAG aplicira svoje članove na nacionalne i međunarodne fondove kao i na natječaje zaklada, jedinica lokalne i regionalne samouprave, Ministarstava i drugih donatora i natječaja za projekte.

Ruralno područje Međimurske županije osnivanjem lokalnih akcijskih grupa i njihovim utjecajem na provođenje lokalnih inicijativa kroz projekte i druge aktivnosti, postaje poželjno i ugodno mjesto za život, rad i boravak, što u budućnosti pretpostavlja i porast broja stanovništva.

6. LITERATURA

1. Bartoluci B., Starešinić Z., Franić M.D., Bartoluci F., (2018.): Sredstva EU fondova u funkciji razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj, *Acta Economica Et Turistica*, Vol.4 No.1, Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb
2. Breslauer N., Gregorić M. (2015.): Održivi razvoj turizma u Međimurskoj županiji, *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol.5 No.1, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb
3. Demonja, D., Ružić, P. (2010) : Ruralni turizam u Hrvatskoj, *Meridijani*, Zagreb
4. Ilak Peršurić, A.S., Juraković, L., Trošt, K., (2010): Leader programi i njihova funkcija u ruralnom razvoju, *Institut za poljoprivredu i turizam*, Poreč
5. Krajnović A., Predovan M. (2011.): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice, *Oeconomica Jadertina*, Vol.1 No.1, Sveučilište u Zadru, Odjel za ekonomiju, Zadar
6. Mikić, V. (2009): Razvojni programi za pogranična područja Hrvatske, *Građevinar*, Vol.62 No.02., Hrvatski savez građevinskih inženjera, Zagreb
7. Milojević, D., Šimunković, M. (2017.): Korištenje EU fondova u obrazovanju za poduzetništvo: primjeri dobre prakse i perspektiva do 2020. godine, *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol.7 No.1, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb
8. Ministarstvo poljoprivrede (2016.): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.–2020., popis mjera s osnovanim informacijama, Zagreb, str. 12-15, 24-25
9. Pavić-Rogošić, L., Jelić Muck, V., Haken, R., Pelikan, J., Mamula, P. (2010): Zajedno za održivi razvoj ruralnih područja, *Hrvatska mreža za ruralni razvoj i Održivi razvoj zajednice*, Zagreb
10. Milojević, D. i Šimunković M. (2017.): Korištenje EU fondova u obrazovanju za poduzetništvo: primjeri dobre prakse i perspektiva do 2020. godine, *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol.7 No.1 Lipanj 2017., str. 353-364

Internet stranice:

1. Agencija za mobilnost i programe EU, Erasmus+ <http://www.mobilnost.hr/hr/sadrzaj/erasmus-opce-informacije/> (05.listopada 2018.)
2. Hrvatska mreža za ruralni razvoj, <http://www.hmrr.hr/hr/naslovna/> (08.listopada 2018)
3. Koprivničko – križevačka županija, AAA LEADER LAG – Role of local action groups in rural development <https://kckzz.hr/en/hrvatski-aaa-leader-lag-uloga-lokalnih-akcijskih-grupa-u-ruralnom-razvoju/> (20.10.2018.)
4. Leader mreža Hrvatske <http://www.lmh.hr/o-nama> (20.10.2018.)
5. Lokalna akcijska grupa „Međimurski doli i bregi“ <http://lag-medjimurskidoliiibregi.hr/lokalna-razvojna-strategija/> (10.10. 2018.)
6. Mreža za ruralni razvoj <https://www.mrr.hr/o-nama/> (10.10.2018)
7. Viroexpo, LEADER pristup i funkcioniranje LAG-ova u RH <https://www.agroklub.com/poljoprivredne-vijesti/leader-pristup-i-funkcioniranje-lag-ova-u-rh/12101/> (05.istopada 2018.)
8. Ured državne uprave u Međimurskoj županiji (2012.): Međimurska županija u brojkama 2011. <http://www.udu-mz.hr/>
9. Zadruga za etično financiranje <https://www.zef.hr/> (20.10.2018.)

Interna dokumentacija o projektima:

1. AgriShort, Zala Termálvölgye Egyesület, 2017
2. Drugi Hrvatski ruralni parlament, Međimurje, 2017.
3. E-COOL TOUR, Slovenski regionalno razvojni sklad,
4. Pop – up ruralno društveno – inovativni hubovi, LAG „Međimurski doli i bregi“, Čakovec, 2018.
5. Rural Skills, Erasmus+, Čakovec, 2017.

Sažetak

U radu se analizira rad Lokalne akcijske grupe Međimurski doli i bregi u razdoblju od osnivanja LAG-a do danas. LAG Međimurski doli i bregi predstavlja dobar primjer poticanja ruralnog razvoja kroz primjenu ruralnih i regionalnih politika EU. Osim vlastitih natječaja i projekata LAG pomaže svojim članovima da se prijave na nacionalne i međunarodne fondove kao i na natječaje zaklada, jedinica lokalne i regionalne samouprave, Ministarstava i drugih donatora i natječaja za projekte. LAG Međimurski doli i bregi primjenjuje tri mjere ruralnog razvoja (Mjera 6, Mjera 7 i Mjera 19), proveli su i trenutno provode nekoliko projekata (AgriShort, ECOOL-TOUR, Rural SKILLS i POP-UP ruralni društveno inovativni hubovi) kojim potiču ruralni razvoj u lokalnim zajednicama i aktiviraju lokalno stanovništvo.

Ključne riječi: LEADER, LAG „Međimurski doli i bregi“, projekti ruralnog razvoja